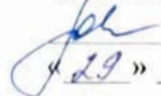

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків

 Оксана ГОДОВАНЕЦЬ
« 29 » _____ 2025 р.

**ДОВІДНИК ДЛЯ АСПІРАНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ТЕОРІЇ КОМУНІКАЦІЇ»**

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 221 «Стоматологія»

Освітній ступінь третій (освітньо-науковий)

Курс навчання 1

Форма здобуття освіти очна (денна, вечірня), заочна

Кафедра психології та філософії

Схвалено на засіданні кафедри психології та філософії
25 серпня 2025 року, протокол № 1.

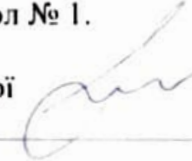
Завідувач кафедри

(підпис)

Алла БОРИСЮК

Схвалено предметною методичною комісією з суспільних та гуманітарних дисциплін
26 серпня 2025 року, протокол № 1.

Голова предметної методичної
комісії

(підпис)

Ніна ЗОРІЙ

Червень 2025

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Психології та філософії
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Борисюк Алла Степанівна – докторка психологічних наук, професорка borysiuk.alla@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/psihologiyi-ta-filosofiyi/
Веб-сайт кафедри	https://psychology.bsmu.edu.ua/holovna
E-mail	psychology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Героїв Майдану, 3, поверх 2
Контактний телефон	+38 (0372) 52-63-37

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	0
Практичні заняття	40
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Програма вивчення навчальної дисципліни «**Основи теорії комунікації**» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 221 «Стоматологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», та на підставі освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Об'єкт діяльності – теорія комунікації, що є однією з найбільш перспективних галузей сучасного наукового знання. Комунікація – явище універсальне, її зміст і форми потрапляють в поле зору багатьох наук соціально-гуманітарного, природничо-наукового і технічного циклів. Це викликає необхідність створення теорії, що інтегрує і узагальнює досягнуті результати наукових досліджень в даній області. Навчальна дисципліна дає систематизований виклад основ теорії комунікації, що включає всебічний розгляд досліджуваного феномена. Основним завданням навчальної дисципліни є надати основи комунікативного знання всім, хто ясно розуміє, що умовою успішності їх професійної та громадської діяльності є вміння правильно спілкуватися і взаємодіяти з людьми.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є комунікація як універсальне явище, її зміст і форми; основні теорії комунікації.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу – <https://cutt.ly/ArUqCMFh>;
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу – <https://cutt.ly/yrUqVPvn>;
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять – <https://cutt.ly/jrUqBS36>;
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти – <https://cutt.ly/3rUqMAbV>;
- Кодекс академічної доброчесності – <https://cutt.ly/FrUq1ljK>;

- Положення про запобігання академічному плагиату – <https://cutt.ly/MrUq6QAAt>;
- Положення про порядок та умови обрання здобувачами освіти вибіркового дисциплін – <https://cutt.ly/srUwo6Ci>;
- Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти – <https://cutt.ly/SrUwplie>;
- Правила поведінки здобувачів освіти – <https://cutt.ly/ErUq72rZ>;
- Правила внутрішнього трудового розпорядку – <https://cutt.ly/UrUwiACe>.

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету та правил поведінки здобувачів освіти, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та співробітниками кафедр, закладів охорони здоров'я тощо;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекцій, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Етика та методологія наукового дослідження	Презентація та впровадження результатів власного наукового дослідження
	Спеціалізація
	Психологія та педагогіка вищої школи
	Педагогічна практика
	Риторика
	Історія і філософія науки. Поняття відкритої науки

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

- #### **6.1.** Метою вивчення навчальної дисципліни є всебічний огляд основ комунікативного знання; ознайомлення з понятійним апаратом теорії комунікації; обґрунтування специфіки різних видів та засобів комунікацій; з'ясування ролі інформації в комунікативному процесі; здобуття та поглиблення комплексу знань, вмінь, навичок комунікативної компетентності; формування комунікативних якостей; розв'язання комплексних завдань з дисципліни; оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності; проведення власного наукового дослідження; розв'язання

актуального наукового завдання теорії комунікації, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з основними поняттями та категоріями дисципліни;
- формування знань, умінь, навичок комунікативної компетентності;
- ознайомлення з новітніми комунікаційними техніками та практиками;
- розвиток навичок аналізу комунікативних ситуацій та комунікативного акту з огляду на їхню ефективність;
- розвиток рефлексивних та лідерських якостей;
- навчання ефективній взаємодії у професійному середовищі;
- набуття навичок ораторської майстерності;
- засвоєння навичок ефективної комунікації на різних рівнях (особистісному, груповому, професійному, масовому);
- формування й закріплення навичок здійснення ефективних комунікацій;

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. Інтегральна компетентність:

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми стоматології і дотичні міждисциплінарні проблеми, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

7.2. Загальні компетентності:

ЗК04. Здатність працювати в міжнародному контексті.

7.3. Фахові (спеціальні) компетентності:

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та інноваційних проєктів у сфері стоматології усно і письмово державною мовою та однією з офіційних мов Європейського Союзу, оприлюднювати результати досліджень у провідних міжнародних наукових виданнях.

СК07. Здатність критично аналізувати, оцінювати і синтезувати нові та комплексні ідеї у сфері стоматології та з дотичних міждисциплінарних питань.

СК08. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

Навчальна дисципліна забезпечує формування таких програмних результатів навчання (РН):

РН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень та прикладні проблеми стоматології державною та іноземними мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

8.1. Знати:

- нормативно-правові акти, документи МОЗ та МОН України;
- методи спілкування та міжособистісної взаємодії, роботи в команді;
- техніки виразного публічного мовлення та основні прийоми словесної наочності;
- критерії оцінки промови;
- алгоритм підготовки теми виступу та виголошення промови;
- невербальні (паралінгвістичні) засоби ефективної комунікації.

8.2. Уміти:

- вдосконалювати техніку власного усного мовлення (дикцію, звучання голосу, інтонацію тощо);
- вміти вести розгорнутий монолог (лекцію) з фахової проблематики;
- володіння сучасними методами та прийомами комунікації;

- володіти етичними принципами здійснення монологічного та діалогічного публічного мовлення;
- ефективний пошук інформаційних джерел та опрацювання матеріалів на основі засобів правильної аргументації;
- здатність до ефективної комунікації на основі понятійного апарату теорії комунікації, техніки побудови та підтримання ефективної комунікації із застосуванням основних прийомів красномовства та невербальних засобів ефективного спілкування;
- знаходити оптимальні засоби переконання відносно предмета мовлення та правильної аргументації ідеї;
- представляти результати своєї науково-дослідницької роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, наукових оглядів, використовуючи сучасні засоби презентації;
- формування власного стилю науково-педагогічної діяльності та професійної комунікації на основі самопізнання;
- аргументовано доводити до аудиторії фахівців отриману наукову інформацію та свої висновки;

8.3. Демонструвати:

- уміння аналізувати природу, структуру та різновиди комунікаційних процесів, визначати їх роль у професійній діяльності та соціальній взаємодії;
- уміння характеризувати історичні етапи розвитку комунікації та пояснювати їхній вплив на сучасні форми комунікативної діяльності;
- уміння здійснювати ефективну вербальну взаємодію з урахуванням норм культури мовлення, переконливої аргументації та вимог публічного виступу;
- уміння інтерпретувати невербальні засоби комунікації та використовувати їх у міжособистісній і міжкультурній взаємодії;
- уміння застосовувати рефлексивні прийоми для аналізу власної комунікативної поведінки, зокрема в межах соціальної перцепції;
- уміння демонструвати сформовану комунікативну компетентність як поєднання знань, навичок і рефлексивних здібностей;
- уміння розпізнавати специфіку педагогічних, сімейних, медичних та організаційних комунікацій, а також обирати адекватні стилі та засоби їх реалізації;
- уміння організовувати ефективну комунікативну взаємодію в різних соціальних контекстах (освітньому, медичному, управлінському, сімейному, військовому);
- уміння застосовувати стратегії та тактики професійно орієнтованої комунікації, зокрема у медичному дискурсі та в управлінні колективом;
- уміння здійснювати конструктивне розв'язання конфліктів у педагогічному, сімейному, військовому та організаційному середовищах;
- уміння реалізовувати рефлексивне, критичне та дискусійне спілкування як важливі інструменти професійної діяльності;
- уміння враховувати психологічні чинники лідерства й управління у процесі організації комунікативної діяльності;
- уміння дотримуватися етичних норм, принципів комунікативної культури та толерантності у міжособистісній і професійній взаємодії.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис кожного модуля дисципліни:

9.1. Конкретні цілі вивчення модуля (змістових модулів).

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ТЕОРІЇ КОМУНІКАЦІЇ

Змістовий модуль 1. Теорія комунікацій як наука. Різновиди комунікацій

Конкретні цілі:

- Оволодіти системою знань про природу, структуру та різновиди комунікаційних процесів, їх роль у професійній діяльності та соціальній взаємодії.
- Сформулювати уявлення про історичні етапи розвитку комунікації.

- Розвинути уміння ефективної вербальної взаємодії, включно з культурою говоріння, слухання, аргументації та публічного виступу.
- Засвоїти специфіку невербальних засобів комунікації та їхньої ролі у міжособистісній і міжкультурній взаємодії.
- Сформувати рефлексивні уміння як механізму соціальної перцепції, зокрема комунікативної, інтелектуальної, кооперативної та особистісної рефлексії.
- Розвинути здатність до усвідомленого використання культурних цінностей у процесі міжкультурної комунікації та професійної діяльності.
- Виховати національну та міжкультурну толерантність, що заснована на знанні особливостей комунікації в різних культурних контекстах.
- Сформувати комунікативну компетентність як інтегральну характеристики особистості, що поєднує знання, уміння та рефлексивні здібності.

Змістовий модуль 2. Характеристика міжособистісних комунікацій

Конкретні цілі:

- Сформувати знання про специфіку педагогічних, сімейних, медичних та організаційних комунікацій, їхні функції, стилі та засоби реалізації.
- Опанувати уявлення про комунікацію як механізм регуляції міжособистісних, групових і професійних відносин, а також як ресурс психологічної підтримки й реабілітації.
- Розвинути здатність до ефективної комунікативної взаємодії у різних соціальних контекстах
- Засвоїти знання про стратегії та тактики професійно орієнтованої комунікації, зокрема у медичному дискурсі та в управлінні колективом.
- Розвинути уміння конструктивного розв'язання конфліктів у педагогічних, сімейних, військових і організаційних середовищах.
- Оволодіти навичками рефлексивного, критичного й дискусійного спілкування як інструментів професійної діяльності.
- Сформувати знання про психологічні чинники лідерства й управління, їхній зв'язок із комунікативними процесами.
- Виховати здатність до застосування комунікативної культури, толерантності та етичних норм у міжособистісній і професійній взаємодії.

Змістовий модуль 3. Особливості професійно орієнтованої комунікації

- Сформувати у здобувачів освіти знання про стратегії та тактики комунікації в медичному дискурсі (лікар–пацієнт), їхні особливості та умови ефективності.
- Розвинути вміння використовувати мовленнєвий етикет та мовленнєві акти у професійному спілкуванні.
- Навчити аспірантів розпізнавати та долати комунікативні бар'єри в індивідуальному та груповому спілкуванні.
- Ознайомити з видами та етапами комунікативної поведінки, нормами загальнокультурної та професійної комунікації.
- Сформувати навички аналізу структури та динаміки малої групи, визначення ролей та лідерських функцій у груповій взаємодії.
- Розвинути здатність застосовувати стратегії комунікації в управлінському контексті.
- Сформувати уявлення про лідерство як фактор ефективності колективу, ознайомити з різними стилями лідерства та управління.
- Розвинути вміння здійснювати конструктивну критику та участь у дискусії, дотримуючись правил і культури професійного спілкування.
- Ознайомити аспірантів із поняттям та функціями наукової комунікації, її роллю в розвитку науки й професійної діяльності.
- Сформувати міжкультурну комунікативну компетентність

9.2. Тематична структура модуля (змістових модулів).

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ТЕОРІЇ КОМУНІКАЦІЇ

Змістовий модуль 1. Теорія комунікацій як наука. Різновиди комунікацій

Тема 1-2. Природа й структура комунікативного процесу.

Поняття категорій теорії комунікації. Загальна структура теорії комунікації. Спілкування як потреба існування людини. Поняття афіліації. Визначення комунікації в соціально-психологічній літературі. Зв'язок поняття «комунікації» з «професійною діяльністю». «Суб'єкт-об'єктні» та «суб'єкт-предметні» стосунки в процесі комунікації. Рівні комунікації: «індивід-індивід», «індивід-група», «група-соціум». Види комунікацій. Прикладні моделі комунікацій. Особистість в процесі комунікації. Взаємозв'язок особистості з соціумом. Соціальні відносини. Міжособистісні відносини. Суспільні відносини. Самотність. Атракція. Емоційна ізоляція.

Тема 3. Різновиди комунікацій. Поняття комунікаційного каналу. Історичні етапи розвитку комунікації. Еволюції комунікаційних каналів. Засоби та форми комунікації. Поняття риторики. Природні комунікаційні канали. Невербальні (несловесний) і вербальні (словесний) канали комунікації. Наслідування, управління, діалог. Формування мовної здібності. Знакові системи: оптико-кінетична, екстралінгвістична, паралінгвістична, візуальне спілкування, проксеміка. Художні комунікаційні канали. Документна комунікація. Електронна комунікація. Форми спілкування: бесіда, розмова по телефону, переговори, збори. Етноцентризм. Звичаї, обряди, приписи, віра, уявлення народу. Культура мовлення. Рівні культури. Совість, добро, обов'язок, честь. Гендерні особливості комунікації.

Тема 4. Вербальна комунікація. Формування вмінь говоріння. Функції мовлення: інструментальна, експресивна. Промовляння, слухання. Компоненти вербальної комунікації. Говоріння. Культура говоріння мовця. Мистецтво висловлюватися. Слухання. Культура слухання. Критичне слухання. Емпатійне слухання. Говоріння. Монолог. Діалогічна єдність. Типи діалогів. Зразок мовлення. Типи монологічних висловлювань: коротке повідомлення, розповідь, опис. Переконавання. Прийоми ораторського мистецтва. Етапи навчання діалогічного та монологічного мовлення. Особливості публічного виступу.

Тема 5. Невербальні комунікації: специфіка, сфера взаємодії. Класифікація невербальних засобів спілкування. Знакові системи: оптико-кінетична, екстралінгвістична, паралінгвістична, візуальне спілкування, проксеміка. Міжкультурне спілкування, жест, символ, символічний інтеракціонізм. Міміка обличчя. Візуальне спілкування. Значення жестів, дистанція між співрозмовниками. Жести-чужоземці. Значення звуків та запахів при спілкуванні. Ольфакторна система. Поза людини, положення голови. Особливості невербальних засобів комунікації в різних країнах.

Тема 6. Роль рефлексії як механізму соціальної перцепції. Поняття рефлексії як механізму соціальної перцепції. Структура професійної рефлексії. Види рефлексії: комунікативна, інтелектуальна, кооперативна, особистісна. Рефлексивна здатність. Рефлексивне слухання. Нерефлексивне слухання. Рефлексивні запитання. Феноменологічні характеристики рефлексії. Функція вдосконалення. Усвідомленість протікання рефлексивних процесів. Рівні рефлексивного процесу: поведінковий, афективний, когнітивний. Методи розвитку рефлексії.

Тема 7-8. Сутність культурних цінностей та їх місце в міжкультурній комунікації. Формування поняття «цінність». Погляди соціально-філософської літератури на природу культурних цінностей комунікації. Поняття міжкультурної комунікації. Взаємодія культур. Теорія комунікативної дії. Розвиток комунікативної компетенції. Національна толерантність. Особливості культури комунікації: індивідуалістична та колективістська. Теорія Е. Холла про високо і низько контекстуалізовані культури. Проблеми культури комунікації.

Змістовий модуль 2. Характеристика міжособистісних комунікацій

Тема 9-10. Педагогічні комунікації. Сімейні комунікації. Особливості педагогічної комунікації. Педагогічне спілкування. Об'єкт та суб'єкт педагогічної комунікації. Професіоналізм спілкування. Стилi педагогічного спілкування. Функції педагогічної комунікації. Конфлікти в педагогічному колективі. Засоби педагогічної комунікації. Методи комунікативного впливу в педагогічному просторі. Поняття комунікативної функції сім'ї. Соціальні фактори кризи сучасної сім'ї та проблеми оптимізації шлюбно-сімейних відносин.

Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Вплив комунікації на виховання дітей. Поняття конструктивної взаємодії. Причини виникнення порушень міжособистісної комунікації в сім'ї. Конфлікти в сім'ї і шляхи їх вирішення. Сім'я і гендер. Формування внутрішньо-родинною комунікації. Поняття «відкритості комунікації».

Тема 11-12. Комунікація як ресурс психологічної реабілітації військовослужбовців, учасників бойових дій та поранених до них осіб. Особливості міжособистісної комунікації учасників бойових дій в мікро- та макросоціумі. Міжособистісна взаємодія як ресурс психологічної реабілітації. Психологічні особливості спілкування з родичами, учасниками бойових дій. Психологічні чинники оптимізації сімейного спілкування учасників АТО. Особливості поведінки військовослужбовців, учасників бойових дій у конфліктних ситуаціях. Етапи розв'язання конфліктів. Роль комунікації в гармонізації «Я-образу» ветеранів війни зі сформованою соціально-особистісної ситуацією (поранення, інвалідизація тощо). Поняття когнітивної моделі життєдіяльності.

Змістовий модуль 3. Особливості професійно орієнтованої комунікації

Тема 13-14. Комунікативні стратегії і тактики у медичному дискурсі. Медичний дискурс. Комунікативна сфера «лікар – пацієнт». Мовленнєвий етикет. Мовленнєві акти. Комунікативна стратегія. Комунікативна тактика. Стратегія оптимізації діалогу. Стратегія діагностики. Лікувальна стратегія. Стратегія рекомендацій. Організаційно-етикетна тактика. Тактика налагодження контакту. Тактика перепитування. Тактика повторення. Тактика позитивного оцінювання. Риси особистості лікаря як основний чинник комунікативної поведінки. Емотивність поведінки лікаря. Толерантність поведінки лікаря.

Тема 15. Структура та динаміка комунікації в малій групі. Соціальні комунікації. Структура малої групи. Комунікативна структура групи. Види комунікативних структур. Комунікативні шляхи поширення інформації (комунікативні мережі). Типи комунікативних мереж: централізовані, децентралізовані. Функції групової комунікації. Статус групи. Композиція групи. Динаміка комунікації. Малі групи: поняття, ознаки, типологія. Лідер в малій групі. Мала соціальна група: розуміння, класифікації. Структура психіки групи. Фактори, що впливають на процес згуртування малої групи. Форми впливу в соціальній групі.

Тема 16. Комунікація як функція управління колективом. Сутність лідерства і його основні ознаки. Зміст комунікативної функції. Види комунікацій в організації. Вербальна та невербальна комунікація. Структура мовної комунікації. Цілі комунікації в організації. Функції комунікації (інформативна, мотиваційна, контрольна, експресивна). Аспекти комунікації. Комунікаційні бар'єри на організаційному рівні. Інформаційне забезпечення процесу управління. Роль і місце комунікацій в управлінському контексті. Стратегії і тактики комунікативного процесу в організації. Умови ефективності роботи колективу. Міжособистісні комунікативні зв'язки і ефективність управління персоналом. Підвищення ефективності міжособистісної комунікації. Поняття про лідерство. Характеристика основ лідерства. Типологія лідерів. Типи взаємостосунків у лідерстві. Якості лідера. Стили управління та лідерства. Концепція лідерської поведінки. Ситуаційне лідерство. Типи лідерства: ділове, емоційне, ситуативне. Відмінність лідерства від керівництва. Формальне та неформальне лідерство. Значимість лідерства для ефективності керівництва. Традиційні концепції лідерства. Концепції ситуаційного лідерства. Роль лідерства у забезпеченні ефективності стратегічного управління. Лідерство та керівництво в організації. Психологічні чинники формування лідерських якостей майбутніх спеціалістів.

Тема 17. Мистецтво критики. Поняття критики. Завдання критики. Види критики (критика тези, критика аргументів, критика форми). Критика як мистецтво. Етапи критики. Способи викладу критики. Форми критики: підбадьорлива критика, критика-докір, критика-надія, критика-аналогія, критика-похвала, безособова критика, критика-подив, критика-іронія, критика-попередження. Мистецтво критики за В. М. Панкратовим та О. М. Панкратовим. Роль невербальних сигналів під час критики. Критика як необхідний елемент управління.

Тема 18. Правила ведення дискусії. Поняття про дискусію. Ознаки дискусії. Основні правила проведення дискусії. Етапи підготовки і проведення дискусії. Методика проведення дискусії. Проблема (питання). Форми організації дискусії. Види слухання дискусії. Культура мовлення під час дискусії. Аналіз дискусії. Поняття гуртової дискусії. Теза і антитеза у дискусії. Роль дискусії в сучасному житті. Особливості проведення навчальних дискусій. Дискусія як вид суперечки. Дебати як популярна форма дискусії.

Тема 19-20. Принципи формування міжкультурної комунікативної компетенції. Міжкультурна компетенція. Комунікативна компетенція. Соціокультурна компетенція. Міжкультурне спілкування. Міжкультурна комунікація. Принципи формування міжкультурної компетенції. Завдання міжкультурної компетенції. Полікультурний простір. Рівні сформованості міжкультурної компетенції. Уміння, що характеризують кожний рівень міжкультурної компетенції: компаративні, інтерпретаційні, стратегічні, емпатійні. Проблема формування міжкультурної компетенції. Складові формування міжкультурної компетенції. Актуальність формування міжкультурної компетенції майбутніх лікарів. Проблема формування полілінгвальної і полікультурної особистості молодого людини.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		CPC	Індивідуальна робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Основи теорії комунікацій					
<i>Змістовий модуль 1. Теорія комунікацій як наука. Різновиди комунікацій</i>					
Природа й структура комунікативного процесу	4	-	4	-	Підготовка огляду наукової літератури, повідомлення, есею, виконання творчого завдання
Різновиди комунікацій	2	-	2	-	
Вербальна комунікація. Формування вмінь говоріння	2	-	2	-	
Невербальні комунікації: специфіка, сфера взаємодії	2	-	2	-	
Роль рефлексії як механізму соціальної перцепції	2	-	2	-	
Сутність культурних цінностей та їх місце в міжкультурній комунікації	4	-	4	-	
Витоки та еволюція публічної комунікації: від давнини до сучасності.	6	-	-	6	
Прикладні моделі комунікацій у вітчизняній та європейській соціології (М. Бахтін, Ю. Лотман, З. Фрейд, Ж.К. Леві-Стросс, М. Фуко та ін.)	6	-	-	6	
Разом за змістовим модулем 1	28	-	16	12	
<i>Змістовий модуль 2. Характеристика міжособистісних комунікацій</i>					
Педагогічні комунікації. Сімейні комунікації	4	-	4	-	Підготовка огляду наукової літератури, повідомлення, есею, виконання творчого завдання
Комунікація як ресурс психологічної реабілітації військовослужбовців, учасників бойових дій та поранених до них осіб.	4	-	4	-	
Особливості опосередкованого спілкування з використанням сучасних засобів зв'язку	6	-	-	6	
Значення рис характеру в комунікації	6	-	-	6	

Критерії успішної комунікації	6	-	-	4	
Разом за змістовим модулем 2	24	-	8	16	
Змістовий модуль 3. Особливості професійно орієнтованої комунікації					
Комунікативні стратегії і тактики у медичному дискурсі	4	-	4	-	Підготовка огляду наукової літератури, повідомлення, есею, виконання творчого завдання
Структура та динаміка комунікації в малій групі	2	-	2	-	
Комунікація як функція управління колективом	2	-	2	-	
Мистецтво критики	2	-	2	-	
Правила ведення дискусії	2	-	2	-	
Принципи формування міжкультурної комунікативної компетенції	4	-	4	-	
Теорія сценаріїв за Е. Берном	6	-	-	6	
Каузальна атрибуція	6	-	-	4	
Моделі політичної комунікації.	6	-	-	6	
Сучасні цифрові комунікації: особливості соціальних мереж та інтернет-середовища.	6	-	-	6	
Разом за змістовим модулем 3	38		16	22	
УСЬОГО ГОДИН	90	-	40	50	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1. Теорія комунікацій як наука. Різновиди комунікацій		
1-2	Природа й структура комунікативного процесу	4
3	Різновиди комунікацій	2
4	Вербальна комунікація. Формування ораторського мистецтва	2
5	Невербальні комунікації: специфіка, сфера взаємодії	2
6	Роль рефлексії як механізму соціальної перцепції	2
7-8.	Сутність культурних цінностей та їх місце в міжкультурній комунікації	4
Змістовий модуль 2. Характеристика міжособистісних комунікацій		
9-10	Педагогічні комунікації. Сімейні комунікації	4
11-12	Комунікація як ресурс психологічної реабілітації військовослужбовців, учасників бойових дій та поранених до них осіб	4
Змістовий модуль 3. Особливості професійно орієнтованої комунікації		
13-14	Комунікативні стратегії і тактики у медичному дискурсі	4
15	Структура та динаміка комунікації в малій групі	2
16	Комунікація як функція управління колективом. Сутність лідерства і його основні ознаки	2
17	Мистецтво критики	2
18	Правила ведення дискусії	2
19-20	Принципи формування міжкультурної комунікативної компетенції	4
	Всього	40

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1. Теорія комунікацій як наука. Різновиди комунікацій		
1.	Витоки та еволюція публічної комунікації: від давнини до сучасності.	6
2.	Прикладні моделі комунікацій у вітчизняній та європейській соціології (М. Бахтін, Ю. Лотман, З. Фрейд, Ж.К. Леві-Стросс, М. Фуко та ін.)	6
Змістовий модуль 2. Характеристика міжособистісних комунікацій		
3.	Особливості опосередкованого спілкування з використанням сучасних засобів зв'язку	6
4.	Значення рис характеру в комунікації	6
5.	Критерії успішної комунікації	4
Змістовий модуль 3. Особливості професійно орієнтованої комунікації		
6.	Теорія сценаріїв за Е. Берном	6
7.	Каузальна атрибуція	4

8.	Моделі політичної комунікації	6
9.	Сучасні цифрові комунікації: особливості соціальних мереж та інтернет-середовища.	6
	Всього	50

13. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Створення доповіді на проблемну тематику з презентацією на основі матеріалів останніх з'їздів, конгресів, конференцій.

1. Антропосоціогенез і суспільна комунікація.
2. Комунікативна компетентність в системі фахової підготовки лікаря.
3. Базові елементи комунікації.
4. Моделі масової комунікації.
5. Прикладні моделі комунікації.
6. Цензура як знаряддя комунікативного насильства.
7. Роль і місце комунікацій в управлінському контексті.
8. Комунікація найдавніших цивілізацій.
9. Книгодрукування і початок нової комунікаційної епохи.
10. Електронна комунікація та сучасна мультимедійна комунікаційна культура.
11. Медіацентричні та соціоцентричні теорії комунікації.
12. Методологічне і соціологічне значення наукових комунікацій. Функції наукової комунікації.
13. Теорії масового суспільства, пропаганди і масової комунікації.
14. Концепції інформаційної епохи та дослідження нових медіа.
15. Сучасні тенденції комунікації: глобалізація, демасовізація, конгломерація, конвергенція.
16. Лінійні моделі комунікації (Г. Лассвелл, К.-Е. Шеннон, Р. Якобсон, Ю. Лотман).
17. Лотман).
18. Інтеракційні моделі комунікації (М. Бахтін, Р. Варт, Г. Шпет).
19. Трансакційні моделі комунікації (В.Шрамм, М.Мескон, Т.Ньюком, С.Бейкер, Ф.Денес).
20. Особливості документної комунікації.
21. Прагматика комунікації в малих групах.
22. Форми ділової комунікації в організаціях.
23. Усна ділова публічна комунікація.
24. Презентація як сучасна форма публічної комунікації.
25. Лінгвокультурологічні аспекти міжкультурної комунікації

14. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання № 1. Оформлення мультимедійних презентацій

Мультимедійні презентації оформляються згідно з тематичним планом самостійної роботи з навчальної дисципліни. Презентації повинні бути оформлені українською мовою.

Вимоги до розробки мультимедійних презентацій:

1. Назва теми презентації.
2. Зміст
3. Основний матеріал.

До кожного пункту плану (змісту):

- Основні поняття (не більше 3-х).
- Основні тези.
- Цікава та доступна інформація, що відповідає заявленій тематиці.
- 4. Список використаних джерел (3-5 джерел).

Завдання № 2. Складання таблиць з кожної теми.

Завдання № 3. Ведення словника основних психологічних термінів з кожної теми.

15. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При оцінюванні роботи здобувача впродовж семестру враховується наступне:

- відвідування занять;
- активна та продуктивна участь на практичних заняттях;
- ознайомлення з базовою та додатковою літературою;
- своєчасна здача завдань самостійного опрацювання, індивідуальної роботи, змістових модулів та підсумкового контролю (заліку).

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи теорії комунікації» застосовуються наступні форми і методи контролю:

Початковий – контроль знань здобувачів освіти здійснюється переважно в усній формі на початку вивчення курсу або перед вивченням нової теми з метою з'ясування загального рівня знань.

Поточний контроль проводиться з метою з'ясувати рівень знань та умінь аспірантів з теми практичного заняття. Передбачає усне опитування, виконання тестових та творчих завдань. Поточний контроль на практичних заняттях проводиться з метою виявлення готовності до занять у таких формах:

- опитування (бліцопитування) та перевірка (вибіркова або фронтальна) теоретичних знань та практичних навичок.
- фронтальна перевірка готовності до заняття;
- письмові відповіді на окремі запитання практичного заняття;
- тестовий контроль.

Проміжний – має дві цільові функції: перевірку засвоєння основних теоретичних положень з навчальної дисципліни «Основи теорії комунікації», а також стимулювання поглибленого вивчення програмного матеріалу. Даний вид контролю здійснюється на основі спеціально підготовлених питань, відповіді на які свідчать не тільки про якість знань певної теми, а й про те, як здобувач освіти вміє використовувати теоретичні знання для виконання творчого завдання, тощо.

Заключний контроль проводиться у формі заліку на основі відомостей про відвідування лекцій та семінарських занять, виконання індивідуальної роботи після закінчення вивчення навчальної дисципліни «Основи теорії комунікації» та шляхом відповідей на теоретичні питання до заключного контролю.

Оцінювання поточної навчальної діяльності, підсумкового контролю та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу» (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9).

Підсумковий контроль засвоєння модуля з навчальної дисципліни «Основи теорії комунікації» проводиться на 20-му практичному занятті після завершення змістових модулів 1,2,3.

15.1. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання поточної навчальної діяльності.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми модуля виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Здобувач освіти повинен отримати *оцінку з кожної теми*.

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувачів освіти за поточну діяльність під час вивчення модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають

оцінці «5», на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача освіти але не більше 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач освіти при його вивченні для допуску до заліку, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем, які вивчалися на практичних заняттях.

15.2. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи.

Бали за індивідуальні завдання нараховуються лише за умов успішного їх виконання та захисту. Виконання індивідуального завдання не є обов'язковим.

Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 10 балів. Вони додаються до суми балів, набраних здобувачем освіти на заняттях під час поточної навчальної діяльності. ***В жодному разі загальна сума балів за поточну навчальну роботу і виконання індивідуальних завдань діяльності не може перевищувати 200 балів.***

Самостійна робота, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

15.3. Умови допуску до складання підсумкового контролю.

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач освіти за поточну діяльність під час вивчення модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача освіти але не більше 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач освіти при його вивченні для допуску до заліку, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем, які вивчалися на практичних заняттях.

15.4. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання під час проведення підсумкового контролю.

Оцінка з дисципліни, формою підсумкового контролю яких є залік базується на результатах поточної навчальної діяльності та виражається за двобальною шкалою «зараховано» або «не зараховано». Для зарахування студент має отримати за поточну навчальну діяльність бал не менше 60% від максимальної суми балів з дисципліни (120 балів).

16. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

16.1. Перелік теоретичних питань до підсумкового контролю (заліку).

1. Спілкування і розвиток особистості.
2. Часова структура спілкування.
3. Сприймання і оцінка партнера і ситуації.
4. Візуальна психодіагностика.
5. Роль емоцій в спілкуванні.
6. Статеві і вікові індивідуально-психологічні відмінності спілкування.
7. Слухання як активний процес та його види.
8. Ідентифікація і рефлексія як механізми взаєморозуміння.
9. Самоствердження і самоактуалізація в спілкуванні.
10. Емоційна експресія і самовираження. Причини порушень емоційної експресії.
11. Структура і зміст «Я – висловлювання».
12. Прийоми ораторського мистецтва. Зовнішність, жести, голос, артистизм оратора.
13. Стил, культура, художній зміст та форма мовлення. Мовленнєвий етикет.
14. Сутність і структура діалогічного спілкування. Види діалогу.
15. Методи аргументації.

16. Організація і проведення дискусій.
17. Психологічна допомога і розвиток особистості партнера.
18. Механізми творчого спілкування.
19. Культура ведення дебатів.
20. Проблеми міжкультурної комунікації.
21. Сутність комунікативної компетентності особистості.
22. Проблеми структурних комунікацій.
23. Проблеми комунікацій в міжособистісному спілкуванні.
24. Медичний дискурс як вид інституційного дискурсу.
25. Прагматичні особливості в інтеракції «лікар-пацієнт».
26. Конфліктна поведінка лікаря.
27. Мистецтво полеміки.
28. Конфлікти в медичних колективах.
29. Внутрішнє мовлення.
30. Методи та прийоми творчого розв'язання конфлікту.
31. Культура спілкування як засіб запобігання конфліктів та розвитку міжособистісних стосунків.
32. Основні правила ввічливості.
33. Гуманістична і особистісна спрямованість лікаря.
34. Основні функції комунікації лікаря.
35. Комунікативні якості лікаря.
36. Емпатія та рефлексія в медичному спілкуванні.
37. Види словесних психотерапевтичних впливів на пацієнта.
38. Культура медичного спілкування.
39. Комунікативна компетентність сімейного лікаря.
40. Гендерний аспект спілкування.
41. Роль гумору в спілкуванні.
42. Бар'єри спілкування.
43. Успішність спілкування.
44. Етикет інтернет спілкування.
45. Основні складові системи зв'язків з громадськістю та їх характеристика.
46. Зв'язок – головний чинник системи масових комунікацій.
47. Стратегічні комунікації.
48. Врахування особливостей аудиторії при підготовці виступу.
49. Засоби мовної виразності.
50. Специфіка маніпулятивного впливу.
51. Специфіка ділової бесіди.
52. Цінності як елементи культури.
53. Політична комунікація.

16.2. Перелік практичних завдань та робіт до підсумкового контролю (заліку).

1. Вирішення ситуаційних задач;
2. Підготовка презентацій;
3. Характеристика технічних бар'єри в комунікації.
4. Характеристика міжмовних бар'єри в комунікації.
5. Характеристика психологічних бар'єри в комунікації.
6. Оцінка комунікативних невдач.
7. Оцінка емоційних станів та індивідуально-типологічних особливостей під час спілкування.
8. Оцінка умінь спілкування лікар-пацієнт, лікар – медична сестра;
9. Заповнення таблиць;
10. Схематична розробка теми;
11. Визначення особливості методу «мозкової атаки», «кейс методу».

17. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ БАЛІВ

При засвоєнні кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою, які потім конвертуються в бали, залежно від кількості тем у модулі, таким чином:

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок					Мінімальна кількість балів*
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання	
			"5"	"4"	"3"	"2"		
Модуль 1 90/3	3 (№№ 1-3)	20	9.5	7.5	6	0	10	120

* Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати здобувач освіти за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни, щоб бути допущеним до складання підсумкового контролю (заліку).

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах є однаковою.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизованими і містять контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу (за умови успішного виконання та захисту).

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну діяльність під час вивчення модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача освіти але не більше 200 балів (9.5 балів x 20 тем + 10 балів за індивідуальну роботу = 200 балів).

Мінімальна кількість балів за модуль, яку повинен набрати здобувач освіти при його вивченні для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі, але не менше 120 балів (6 балів x 20 тем = 120 балів).

Оцінка з дисципліни, формою підсумкового контролю яких є базується на результатах поточної навчальної діяльності та виражається за двобальною шкалою «зараховано» або «не зараховано». Для зарахування здобувач освіти має отримати за поточну навчальну діяльність бал не менше 60% від максимальної суми балів з дисципліни (120 балів).

Конвертація кількості балів з дисципліни в оцінки за шкалою ECTS та за чотирибальною (традиційною) шкалою

Бали шкали ECTS у чотирибальну шкалу НЕ КОНВЕРТУЮТЬСЯ і навпаки.

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму з дисципліни, конвертуються **кафедрою** у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями як нижче наведено у таблиці.

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	зараховано
Від 150 до 179 балів	
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	не зараховано

Аспіранти, які навчаються на одному факультеті, курсі, за однією спеціальністю, на основі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за чотирибальною шкалою
Від 180 до 200 балів	зараховано
Від 150 до 179 балів	
Від 149 до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати аспірант	не зараховано

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» проводиться відділом докторантури та аспірантури для аспірантів відповідного року навчання, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни.

Оцінка з дисципліни «FX» виставляється аспірантам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але які не отримали оцінку «зараховано». Ця категорія аспірантів має право на перескладання заліку.

Оцінка «F» виставляється аспірантам, які відвідали усі аудиторні заняття з дисципліни, але не набрали мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність. Ця категорія аспірантів має право на повторне вивчення дисципліни.

Аспіранти, які набрали кількість балів з дисципліни, що відповідає оцінці «не зараховано» (за рейтингом деканату оцінки «FX», «F»), не вносяться до переліку аспірантів, що ранжуються в деканатах, навіть після перескладання заліку з дисципліни і отримання оцінки «зараховано». Такі аспіранти після перескладання заліку з дисципліни автоматично в рейтингах деканатів отримують оцінку «Е».

18. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

18.1. Основна (базова):

1. Дзяна Г. О. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2024. 224 с.
2. Зражевська Н. І. Теорія медіа та суспільства : навч. посіб. Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 198 с.
3. Литвинська С. В., Приходько О. Ю., Сібрук А. В. та ін. Наукові комунікації у фаховій діяльності : навч. посіб. Київ : Талком, 2024. 134 с.
4. Саврасова-В'юн Т. Комунікативний практикум : навч.-метод. посіб. Київ : Київ. стол. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 184 с.

18.2. Допоміжна:

1. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с. URL: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2018-%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%87-%D0%A07.pdf>
2. Myers D. G., DeWall C. N. Psychology. Worth Publishers, 2021. 896 p.
3. Маценко Л.М. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. / Л.М. Маценко. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 376 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi79/0059469.pdf>

18.3. Інформаційні ресурси:

1. Сайт Буковинського державного медичного університету. URL: www.bsmu.edu.ua
2. Сайт кафедри психології та філософії БДМУ. URL: www.psychology.bsmu.edu.ua
3. Природа й структура комунікативного процесу. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2>
4. Ушакова І.М. Психологія сім'ї: конспект лекцій. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 90 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11413/1/%d0%a3%d1%88%d0%b0%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b0.%20%d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f%20%d1%81%d1%96%d0%bc%27%d1%97.%20%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%20%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d1%96%d0%b9.pdf>

19. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ АСПІРАНТА (СИЛАБУСУ)

Борисюк Алла Степанівна – докторка психологічних наук, професорка, завідувачка кафедри психології та філософії.